

KÖLTŐK ÉS ÍRÓK

ÉLETRAJZOK A KÖLTÉSZET ÉS IRODALOM KÖRÉBŐL

KIADJA A KISFALUDY-TÁRSASÁG

A Kisfaludy-Társaság a Franklin-Társulat áldozatkészségéből a fenti cím alatt életrajzok sorozatát indította meg.

Fölveszi a sorozatba híres magyar és külföldi költők és írók életrajzeit, teljes tudatával annak a rendkívüli hatásnak, melyet a művészi feldolgozott életrajzok olvasása tett mindenkor és tesz ma is. Sőt napjainkban az életrajz mind kedveltebb olvasmánynyá válik és az egyetlen műfaj, mely művészebb alakjában a többnyire kevesebb gondal írt regényvel versenyezhet. Mert a jól megírt életrajz egyesíti magában a regény jó tulajdonságait s a mellett előnye, hogy megtörtént. A mint Smiles mondja: «Az életrajzok főhaszna az, hogy nemes előképeket adnak nekünk. Nagy elődeink még előttünk állanak azon tudósítás által, melyet életükről nyerünk és a tettek által, melyeket végrehajtottak s melyek nem mulandók.»

Ára kötetenként díszes kartonkötésben 2-50 K

KÖLTŐK ÉS ÍRÓK

ÉLETRAJZOK A KÖLTÉSZET ÉS IRODALOM KÖRÉBŐL

KIADJA A KISFALUDY-TÁRSASÁG

Ezért a vállalat csak a magyar és külföldi irodalom vezetőalakjainak életrajzeit fogja adni a lehető leggondosabb feldolgozásban. Hisszük, hogy a közönség e vállalat fontosságát megérti és támogatni fogja, mely tartalmában és külső kiállításában igyekszik a lehető legjobbat adni.

MEGJELENTÉK :

Arany János	Szinnyei Ferencztől.
Csokonai	Ferenczi Zoltántól.
Dante	Radó Antaltól.
Homeros	Csengeri Jánostól.
Kazinczy Ferencz	Váczy Jánostól.
Kisfaludy Sándor	Császár Elemértől.
Mikszáth Kálmán	Várdai Bélától.
Alfred de Musset	König Györgytől.
Petrarca	Katona Lajostól.

Ára kötetenként díszes kartonkötésben 2-50 K

KÖLTŐK ÉS ÍRÓK
ÉLET- ÉS JELLEMRAJZOK
AZ IRODALOM KÖRÉBŐL

A KISFALUDY-TÁRSASÁG MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTI

FERENCZI ZOLTÁN

* * *

CSÁSZÁR ELEMÉR: KISFALUDY SÁNDOR

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1910

KISFALUDY SÁNDOR

IRTA

CSÁSZÁR ELEMÉR

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1910

világ köréből merített rémhistóriákat, képzelete odakötötte őket szülőföldjének jól ismert váraihoz. Majd 1796-iki útjában (Béctől Milanóig) s 98—99-iki táborozása alatt megismerte az osztrák s a rajnamelléki várromokat. Költői olvasmányoktól és romantikus látványoktól megtermékenyített képzelettel érkezett haza. Itthon vadászszenvedélye elszólította felesége ölelő karjából, puskájával vállán barangolt Sümeg, Somló, Csobáncz, Tátika, Szigliget omladékai között. E kettős hatás, a lovagvilág emlékeinek szemlélete s a romantikus Weber elbeszélései, fejtik meg, mint lett Kisfaludy regéköltővé. Talán nem vétünk a kegyelet ellen, az igazság ellen semmiesetre sem, ha az utóbbi mozzanatot fontosabbnak tartjuk. Legalább kedvelt regéje, a *Somló*, a mint Angyal kétségtelenül igazolta, Weber *Wolf*-jának szabad átdolgozása, s a regék összefoglaló czíme is Weberének fordítása (*Sagen der Vorzeit*). Többi regéjére vonatkozólag nem sikerült ilyen «forrást» kimutatni, hiába lapoztuk át Weber hét kötetes gyűjteményét. Egy-egy indíték s a szellem közös bennük, de más kapcsolat nincs közöttük. Egyformán hajtásai annak a XVIII. század végén föllépő korai romantikus szellemi áramlatnak, mely a jelen sivársága ellen a múltnak, különösen a középkornak, ragyogó képeihez fordult, illetőleg gazdag képzeletének fantasztikus játékait illesztette bele a múlt keretébe. Ennek a korai romantikának hajtása Kazinczy *Gibárt és Irmá*-ja,

egy borzalmas történet, a melynek magva, akár csak a *Wolf*-nak és *Somló*-nak, egy elhamarkodott gyilkos merény; legtipikusabb képviselői Kisfaludy regéi; kései virágai Vörösmarty eposzai.

Mennyire a kor e fölfogásából sarjadtak a regék, bármelyikük rövid elemzése is bizonyítja. Válaszszuk a *Csobáncz*-ot, melyet helyes érzékkel állított Kisfaludy az első helyre. Már az ajánlása is rendkívül kedves. Feleségéhez fordul:

Ülj mellém a kandallóhoz,
Fel van szítva melege;
Csobáncz-várról, Édes-kedves,
Im! halljad, egy agg rege.

Szentgyörgyi László, Szigliget ifjú ura, Mátyás királyhoz siet Budára, hogy Báthori vezérlete alatt a török ellen induljon. Jegyese, Gyulafy Rózsa, a csobánczi várkisasszony, epedve várja vissza, de a fiatal hős helyett egy katona érkezik, azzal a szomorú hírrel, hogy Szentgyörgyi a kenyérmezei ütközetben elesett, s az volt a végakarata, hogy menyasszonya barátjához, Varjas Andrásához, menjen nőül. A hír hazug volt, Varjasnak és Orbán deáknak ármánya, de a gyöngé szüzet, a ki Lászlót végtelenül szerette, annyira lesujtotta, hogy „szemlátomást hervadott, mint őszzel a liliomszál”. László aggódva mátkájának hosszú hallgatásán, elvált Kinizsitől, a kivel együtt tért vissza a diadalmas harczból, és haza sietett; de mire Csobánczra érkezett, a lélekharang fogadta, a mely Rózsa

annyit, hogy pár évig gondtalanul megélhessen belőle. A herczeg azonban ,egy fenséges személy iránti tiszteletből' elutasította az ajánlatot.

Ez a csapás egészen megtörte a költőt. Meg is hült s hetekig tartó lázba esett. A testi szenvedésnél jobban gyötörte őt az a kérdés, ki védelmezi meg majd ezután az insurrectiót. Hármuk közül, a kik ismerik történetét, a nádorra nem számíthat, Beckers gróf halott, ő testben-lélekben megtörve, csak árnyék már. A legyőzött ellenfélhez fordul. 1844. máj. 20-án egy megható levélben szívére köti Kossuthnak, hogy halála után vegye át az ő szerepét és védelmezzé meg a nemesi fölkelést a méltatlan rágalmak ellen.

Mikor e levelét írta, már eljutott ,a lét és nem lét közt vont határszélre'. Félév múlva, 1844. okt. 28 án, azzal a ,szívemelő önérzettel s öntudattal, hogy látta ébredni, életre kelni s erősülni, magasúlni a nemzeti lelket, mely e veszni indult magyar nemzetnek életét még tovább is fenntarthatja, mihez cselekvőleg csekély tehetsége szerint ő is hozzájárult' — megtért őseihez, pár évvel előbb, mintsem az ő szeretett hazája, a rendi Magyarország, összeomlott.

TARTALOM.

I.

A Kisfaludy-család. — A költő szülei. — Kisfaludy gyermekévei, iskolázása. — Első verse. — Vonzódása a színi előadásokhoz	Lap 1
---	----------

II.

Pozsonyban fölbred magyarságának és nemesiségének tudata. — Drámakísérletei. — Otthon, Téten, jogot tanul. — Erdélyben katonáskodik. — A székely népköltészet hatása	17
--	----

III.

Kisfaludy Bécsben testőr. — Medina. — Tasso-fordítása s tanulmánya <i>A tánczról</i> . — Szegedy Rózsa és a badacsonyi szüret. — Áthelyezik egy garnison-ezredbe. — A gógánfai kosár	32
--	----

IV.

Útja Bécstől Milanóig. — A <i>Napló</i> és a próza-fordítások. — Draguignan. — D'Esclapon Karo-	
---	--

lina. — A <i>Petrarca és Laura</i> cyclus s a <i>Kesergő szerelem</i> első dalai. — A klagenfurti vig tél. — Pepi grófné	Lap 53
--	-----------

V.

A rajnai és svájci hadjárat. — A <i>Kesergő szerelem</i> elkészül. — Méltatása. — A költészet valóra válik. — Nőül veszi Rózsát s letelepszik Kámban	72
--	----

VI.

A <i>Kesergő szerelem</i> hatása. — Kisfaludy levélregénye, a <i>Két szerető szív története</i> . — A falusi nemes. — Sümegre megy lakni. — A <i>Boldog szerelem</i>	87
--	----

VII.

Kisebb költemények. — A regék méltatása. — A Marczibányi és az akadémiai nagy jutalom	101
---	-----

VIII.

Szerepe az insurrectióban. — A <i>Hazafiúi szózat</i> . — Tollesatája Kazinczyval. — A <i>recenziókról</i> . — A hazafiság, mint költészetének alapja. — Mindenfelől elismerés éri	114
--	-----

IX.

Kisfaludy drámái és értekezése: <i>A magyar színművészségről</i> . — A balatonfüredi színház. — Kisfaludy szereplése az Akadémiában	130
---	-----

X.

A költő magánélete 1825-től. — Szerepe a vármegyében. — Politikai hitvallása és hazaszeretete. — A <i>Hattyudal</i> . — Az insurrectio története és a <i>Nyílt levél Kossuth Lajoshoz</i> . — Halála	Lap 147
--	------------